

«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

дисципліни

**«МЕТОДОЛОГІЯ І ЛОГІКА
НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»**

(для аспірантів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2017

Підготовлено професором кафедри філософії та політології *Ю. О. Мелковим*

Затверджено на засіданні кафедри філософії та політології
(протокол № 10 від 24.04.17)

Схвалено Вченою радою Українсько-Азербайджанського інституту соціальних наук і самоврядування Г. А. Алієва (протокол № 9 від 27.04.17)

Мелков Ю. О. Навчальна програма дисципліни «Методологія і логіка наукового дослідження» (для аспірантів). – Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. – 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни «Методологія і логіка наукового дослідження», теми контрольних робіт і вказівки до їх виконання, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2017
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2017

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна нормативної підготовки «Методологія і логіка наукового дослідження» виступає як один із перших предметів вивчення для аспірантів, які готуються до написання та захисту дисертації з усіх галузей наукових знань. Цей курс закликаний надати молодим науковцям методологічну базу для самостійної дослідницької роботи, сформуванню наукового світогляду і поєднати широке філософське знання зі знанням своєї дисципліни через таку ланку, як методологія, логіка та організація наукового дослідження.

За сучасних умов науковець не може обмежуватися лише знаннями своєї дисципліни: становлення нового, постнекласичного типу наукової раціональності, розвиток міждисциплінарних дослідницьких програм та їх важливість для адекватного та всебічного пізнання об'єктивного світу, інтенсифікація людського, гуманістичного виміру наукового знання разом із усвідомленням руйнівних екологічних наслідків імперативів науки попередньої доби її розвитку – все це висуває нагальну потребу розуміння законів розвитку наукового пізнання, логічного осмислення його етапів та наслідків.

Вивчення дисципліни «Методологія і логіка наукового дослідження» дає змогу аспірантам здійснити глибоке філософське осмислення предмета та сутності науки як особливої форми освоєння людиною світу, що її оточує; зрозуміти логічну послідовність структурних етапів науково-дослідної роботи від формулювання проблеми та пошуку необхідної інформації до організації та оформлення результатів проведеного дослідження; сприяє свідомому та обґрунтованому підходу до написання власної дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня «доктор філософії».

Мета курсу «Методологія і логіка наукового дослідження» – відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та положень «Програми забезпечення якості освіти у ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом» сприяти розвитку наукового світогляду аспірантів шляхом поглиблення їх розуміння філософських і логічних засад наукового мислення, ознайомлення з методами та методикою проведення та організації наукового дослідження та написання дисертаційної роботи.

Завдання курсу – надати аспірантові можливість займатися науковою діяльністю у власній сфері на професійному рівні науковця, для чого його потрібно навчити:

- мати цілісне уявлення про феномен науки, її сутність як системи знання, функції як соціального інституту та філософські підвалини;
- розуміти загальні логічні закономірності наукового дослідження, фундаментальні проблеми пізнання;
- мати уявлення про співвідношення історичного та логічного в динаміці розвитку наукового пізнання, бути обізнаними щодо основних етапів становлення та зміни типів наукової раціональності;

- вміти використовувати методику розрізнення достовірного та недостовірного наукового знання;
- знати ідеали, норми, ціннісні засади наукового пізнання, особливості наукового етосу, специфіку взаємодії науки з філософією, з іншими формами культурної творчості людства;
- бути обізнаними із сучасною системою підготовки наукових кадрів, із чинними вимогами щодо присудження наукових ступенів і написання дисертаційних робіт;
- вміти організувати процес наукового дослідження та оформляти його результати згідно з чинними правилами та нормами.

При вивченні дисципліни значну увагу приділено *самостійній роботі аспіранта*. Від нього вимагається, насамперед, уміння проводити самостійні наукові дослідження, зокрема першоджерел – основних праць таких відомих філософів і методологів науки, як Френсіс Бекон, Рене Декарт, Іммануїл Кант, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Морці Шлік, Бертран Рассел, Карл Поппер, Томас Кун, Імре Лакатос, Пол Фейєрабенд, Умберто Еко, В'ячеслав Стьопін та ін.

У результаті вивчення дисципліни «Методологія і логіка наукового дослідження» аспірант набуває глибокого та сучасного знання про методологічні та філософські засади, методи та організаційні форми наукового пізнання, основи логіки наукового дослідження. Засвоєння та закріплення даного матеріалу сприяє реалізації набутих умінь і навичок при написанні дисертаційної роботи.

Міжпредметні зв'язки. Дисципліна «Методологія і логіка наукового дослідження» тісно пов'язана із проблематикою інших дисциплін, знання яких необхідно аспіранту для вивчення курсу. Зокрема, простежується взаємозв'язок методології наукових досліджень із курсами «Філософія» (для аспірантів), із бакалаврськими та магістерськими курсами «Логіка», «Теорія пізнання», «Логіка наукового дослідження», «Основи наукових досліджень», а також із дисциплінами, присвяченими вивченню спеціальної методології та методів досліджень, які викладаються аспірантам науково-педагогічними працівниками їх кафедр і спеціалізацій.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ І ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Сутність науки. Дослідження питання про засади наукового пізнання в історії філософської думки
1	Наука, знання, інформація. Принципи та ідеали наукового пізнання
2	Генезис гносеологічної та методологічної проблематики (від античності до Нового часу)
3	Класичний ідеал раціональності: наукове пізнання у філософії XVIII–XIX ст.
4	Філософія науки: позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм
	Змістовий модуль II. Методологічні засади наукового дослідження
5	Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження
6	Філософські засади наукового пізнання
7	Структура наукового дослідження та динаміка розвитку науки
8	Наука як соціальний інститут. Наукова школа. Етика науки
	Змістовий модуль III. Логіка та організація наукового дослідження
9	Наукова комунікація та види наукових публікацій
10	Наукові ступені та звання, їх роль у науковій діяльності
11	Створення інформаційної бази наукового пошуку. Бібліографія
12	Логіка написання та оформлення дисертаційної роботи
Разом годин: 150	

ЗМІСТ
дисципліни
«МЕТОДОЛОГІЯ І ЛОГІКА НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ»

Змістовий модуль I. Сутність науки. Дослідження питання про засади наукового пізнання в історії філософської думки

Тема 1. Наука, знання, інформація.
Принципи та ідеали наукового пізнання

1. Наука як форма освоєння світу людиною. Предмет, завдання і функції науки.
2. Наукознавство і його розвиток.
3. Наука серед інших форм культури.
4. Буденне, релігійне, художнє пізнання.
5. Наука, паранаука, псевдонаука
6. Дисциплінарний характер науки. Структура та класифікація наук.
7. Принципи та ідеали наукового пізнання.
8. Наука як система знань, процес пізнання та соціальний інститут.

Література [1; 2; 5; 7; 11; 29; 52; 67; 96; 98]

Тема 2. Генезис гносеологічної та методологічної проблематики
(від античності до Нового часу)

1. Історія розвитку наукового знання у Давній Греції.
2. Антична філософія та наука у контексті генезису методів пізнання.
3. Суперечки про природу універсалій у філософії середньовіччя. Номіналізм та реалізм.
4. Проблема співвідношення віри і розуму у філософії Фоми Аквінського.
5. Номіналізм В. Оккама, його значення для сучасної методології науки.
6. Миколай Кузанський та передумови розвитку класичної науки.
7. Особистість та філософські погляди Дж. Бруно.
8. Природознавчі досягнення М. Коперника та Г. Галілея.
9. Проблема методу пізнання у західноєвропейській філософії Нового часу. Ф. Бекон.
10. Становлення та розвиток емпіризму і раціоналізму. Т. Гоббс, Р. Декарт, Дж. Локк.
11. Б. Паскаль про можливості та межі розуму.
12. Агностицизм Дж. Берклі та скептицизм Д. Юма.

Література [6; 8; 16; 20; 32; 33; 45; 48–50; 55; 78; 82; 88]

Тема 3. Класичний ідеал раціональності: наукове пізнання у філософії XVIII–XIX ст.

1. Методологічні проблеми науки у філософії доби Просвітництва.
2. І. Кант про теоретичний і практичний розум.
3. Діяльнісно-творча основа буття, проблеми діалектики у класичній німецькій філософії.
4. Г. В. Ф. Гегель, його діалектика, філософська система та метод.

Література [5; 8; 10; 16; 36; 42; 48; 49; 50; 97]

Тема 4. Філософія науки: позитивізм, неопозитивізм і постпозитивізм

1. Сутність позитивізму. Еволюція позитивізму. О. Конт, Г. Спенсер, Дж. Ст. Мілль.
2. Е. Мах та емпіріокритицизм.
3. Проблеми філософії та методології науки, її соціокультурних засад у К. Маркса.
4. Концепція філософії науки у неопозитивізмі (Б. Рассел, М. Шлік, Л. Вітгенштейн), принцип верифікації та філософія мови.
5. Сцієнтизм і антисцієнтизм у філософській думці ХХ ст.
6. К. Поппер і принцип фальсифікації.
7. І. Лакатос про науково-дослідницькі програми.
8. Т. Кун: концепція парадигм і наукових революцій.
9. П. Фейєрабенд і «анархістська» концепція методології науки.

Література [11; 14; 16; 17; 19; 26; 27; 31; 46; 51; 54; 67; 68; 80; 97]

Змістовий модуль II. Методологічні засади наукового дослідження

Тема 5. Емпіричні та теоретичні методи наукового дослідження

1. Типологія методів наукового пізнання: спеціальні та загальнонаукові. Класифікація та характеристика загальнонаукових методів.
2. Емпіричні методи: спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент.
3. Теоретичні методи пізнання: абстрагування, аналіз і синтез, індукція і дедукція, моделювання та ін.
4. Філософські та загальнологічні методи дослідження (аксіоматичний, гіпотетико-дедуктивний, метод сходження від абстрактного до конкретного).

Література [1; 2; 10; 12; 18; 47; 76; 98]

Тема 6. Філософські засади наукового пізнання

1. Пізнання у контексті людського існування. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
2. Ідеали та норми наукового дослідження.
3. Наукова картина світу та філософські засади науки.
4. Інтуїція та її роль у науковому пізнанні. Співвідношення раціоналізму та ірраціоналізму. Співвідношення пізнання і оцінки.
5. Істина, її концепції (Арістотель, В. Джеймс, Б. Рассел). Істина як процес.
6. Проблема об'єктивної істини та її критеріїв у ціннісно-орієнтованому пізнанні. Співвідношення істини і методу пізнання.
7. Традиційна метафізична методологія. Критика метафізики позитивізмом.
8. Сутність діалектики, її зміст та різновиди.
9. Синергетика як філософський метод постнекласичної науки.

Література [3; 6; 11; 13; 15; 21; 27; 46; 62; 67; 69; 70; 76; 78; 97]

Тема 7. Структура наукового дослідження та динаміка розвитку науки

1. Наукове дослідження як процес.
2. Наукова проблема, її постановка та формулювання.
3. Гіпотеза та експеримент у науковому дослідженні.
4. Поняття наукової теорії, вимоги до наукових теорій.
5. Діалектика наукового факту.
6. Динаміка зміни наукових теорій, парадигм і типів наукової раціональності.

Література [1; 2; 18; 22–24; 34; 35; 68; 74; 87]

Тема 8. Наука як соціальний інститут. Наукова школа. Етика науки

1. Наука як соціокультурний феномен.
2. Розвиток форм інституціоналізації науки в історичному контексті.
3. Проблема трансляції наукових знань.
4. Наука, економіка, влада.
5. Феномен наукових шкіл як предмет міждисциплінарних досліджень. Міждисциплінарний підхід до дослідження феномену наукових шкіл.
6. Формування особистості науковця. Проблема гармонії та конфлікту цінностей у творчості вченого.
7. Наука та цінності. Етос і мораль науки.
8. Проблема об'єктивності пізнання за сучасної доби розвитку науки.

Література [17; 43; 47; 53; 57; 58; 91; 94]

Змістовий модуль III. Логіка та організація наукового дослідження

Тема 9. Наукова комунікація та види наукових публікацій

1. Роль інформації у наукових дослідженнях. Зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності.
2. Наукова комунікація та її різновиди.
3. Класифікація наукових досліджень.
4. Види наукових публікацій (монографія, стаття, автореферат).
5. Реферат, анотації, тези, резюме, рецензія як форми подання інформації.

Література [1; 2; 18; 34; 35; 37; 56; 69; 86]

Тема 10. Наукові ступені та звання, їх роль у науковій діяльності

1. Історія наукових ступенів у європейській системі освіти.
2. Наукові ступені та вчені звання в Україні.
3. Закон України «Про вищу освіту» та «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань».
4. Курсові роботи, дипломні проекти та магістерські дисертації: послідовність виконання та специфіка.

Література [1; 2; 18; 29; 34; 35; 38; 56; 77]

Тема 11. Створення інформаційної бази наукового пошуку. Бібліографія

1. Класифікація наукових видань.
2. Використання Інтернету для пошуку наукової інформації.
3. Проблема плагіату та посилання на певний науковий текст.
4. Складання та оформлення бібліографії: вітчизняні та зарубіжні стандарти.
5. Методика підготовки та подання до публікації наукових статей.

Література [1; 2; 18; 34; 35; 38; 56; 61; 94]

Тема 12. Логіка написання та оформлення дисертаційної роботи

1. Кваліфікаційні наукові дослідження: сутність та специфіка.
2. Аспірантура та докторантура.
3. Методика підготовки та написання дисертації.
4. Порядок захисту дисертаційної роботи.
5. Структура дисертаційної роботи.
6. Основні вимоги до оформлення результатів наукових досліджень.
7. Мова та стиль наукової роботи.

8. Структура дисертації, формулювання актуальності, мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження.

Література [1; 2; 18; 29; 34; 35; 38; 56; 85; 86; 94; 99]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи є складовою навчального процесу й активною формою самостійної роботи аспірантів.

Мета контрольної роботи – поглибити та систематизувати здобуті у процесі вивчення курсу теоретичні знання, сформувані вміння самостійно працювати з навчальною, спеціалізованою літературою, застосовувати теоретичні знання і набуті навички на практиці.

Контрольна робота повинна мати обсяг не менше 15-ти сторінок тексту (комп'ютерний набір – 14 кегль, інтервал – 1,5, шрифт – Times New Roman). Усі сторінки, окрім титульної, мають бути пронумеровані. Контрольна робота повинна містити в собі за структурою: а) зміст із зазначенням питань теми та сторінок; б) вступ, де мають бути викладені актуальність теми дослідження, предмет і методи дослідження, окреслене проблемне поле, поставлені мета та завдання дослідження; в) основні розділи, побудовані за логікою викладення матеріалу, з посиланнями на джерела; г) висновок із викладом власної точки зору щодо вирішення зазначеної в роботі проблеми; д) список літератури, який повинен містити не менше 10 джерел.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Наука як форма пізнання світу. Співвідношення наукового та буденного пізнання.
2. Ідеали наукового пізнання.
3. Співвідношення науки з ненауковими (паранаука, псевдонаука) формами пізнання світу.
4. Поняття наукової комунікації та наукової школи.
5. Поняття методу, специфіка наукових методів дослідження.
6. «Методологізм» та «антиметодологізм» у розвитку науки. П. Фейєрабенд.
7. Методологія наукового дослідження, її рівні.
8. Методика наукового дослідження.
9. Значення античної культури для формування наукового мислення.
10. Роль філософії у науковому пізнанні. Споглядальний та позитивістський підходи до філософії.
11. Загальнонаукова методологія наукового пізнання.
12. Розробка емпіричного методу пізнання Ф. Беконом.
13. Раціоналістичний метод Р. Декарта.
14. Метод діалектики у Гегеля і К. Маркса.

15. «Коперніканський переворот» І. Канта. Проблема меж наукового пізнання.
16. Проблема методу гуманітарних наук у неокантіанстві. «Науки про природу» та «науки про культуру».
17. Герменевтика. В. Дільтей і Г. Гадамер.
18. Позитивізм та неопозитивізм. Учення про науку у філософії О. Конта.
19. Доповідь М. Вебера «Наука як покликання і професія»: загальна характеристика.
20. Співвідношення науки з політикою, мораллю, релігією (за М. Вебером).
21. Сутність «розуміючої соціології» М. Вебера.
22. М. Вебер про специфіку науки та покликання науковця у ХХ ст.
23. «Антисциєнтизм» – критичне ставлення до науки у ХХ ст. (за М. Вебером).
24. Концепція розвитку наукового знання К. Поппера. Поняття «фальсифікації».
25. Поняття наукової революції у Т. Куна. Наукова парадигма.
26. Концепція «науково-дослідних програм» І. Лакатоса.
27. Основні етапи розвитку науки. Класична, некласична та постнекласична науки.
28. Особливості класичної науки. Експериментальне природознавство. Механіцизм.
29. Розвиток дисциплінарного знання у межах класичної науки (кінець ХVІІІ – ХІХ ст.). Еволюційний підхід.
30. Наука та цінності: специфіка постнекласичного типу наукової раціональності.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Знання наукове та знання буденне.
2. Основні принципи наукового пізнання.
3. Співвідношення науки з ненауковими (паранаука, псевдонаука) формами пізнання світу.
4. Об'єктивність як принцип наукового пізнання.
5. Роль філософії у науковому пізнанні.
6. Формування елементів переднауки в античній культурі.
7. Розробка емпіричного методу пізнання Ф. Беконом.
8. Раціоналістичний метод Р. Декарта.
9. Проблема методу гуманітарних наук у неокантіанстві. «Науки про природу» та «науки про культуру».
10. Верифікація та фальсифікація у методології науки.
11. Концепція фальсифікаціонізму К. Поппера.
12. Концепція «науково-дослідних програм» І. Лакатоса.
13. Поняття наукової парадигми та наукової революції у Т. Куна.
14. Основні етапи розвитку науки. Класична, некласична та постнекласична науки.

15. Особливості класичної науки. Експериментальне природознавство. Механіцизм.
16. Розвиток дисциплінарного знання у межах класичної науки (XIX ст.). Еволюційний підхід.
17. Класифікація наук: історія та сучасність.
18. Некласична наука і проблема методу пізнання. Релятивізм.
19. Постнекласична наука за доби сьогодення.
20. Поняття методу, методики та методології.
21. Методологія наукового дослідження.
22. Типологія методів наукового дослідження.
23. Емпіричні методи наукового пізнання.
24. Спостереження у науковому дослідженні.
25. Роль експерименту в науці.
26. Теоретичні методи наукового дослідження.
27. Аналіз і синтез у науковому пізнанні.
28. Моделювання та аналогія як методи наукового дослідження.
29. Індукція та дедукція.
30. Діалектика як учення про розвиток та метод дослідження.
31. Абстрактне та конкретне мислення.
32. Сходження від абстрактного до конкретного у науковому пізнанні.
33. Структура наукового дослідження.
34. Наукова проблема як вихідний етап дослідження.
35. Наукова гіпотеза та її роль у пізнанні.
36. Поняття наукової теорії, її сутність та структура.
37. Поняття факту науки.
38. Істина як мета та ідеал наукового пізнання.
39. Наука та цінності техногенної цивілізації.
40. Проблема об'єктивності наукового пізнання за доби постнекласичної науки.
41. Екологізація науки у сучасну епоху.
42. Синергетика як сучасна міждисциплінарна дослідницька програма.
43. Співвідношення курсової, дипломної, магістерської робіт як кваліфікаційних досліджень.
44. Послідовність виконання курсової, дипломної, магістерської роботи.
45. Об'єкт і предмет наукового дослідження.
46. Аналіз наукової літератури з теми дослідження.
47. Основні проблеми накопичення та обробки інформації у процесі дослідження.
48. Джерела інформації для наукових досліджень та їх пошук.
49. Дисертація: визначення поняття, основні види.
50. Вступ до дисертаційної роботи, його композиція.
51. Загальні вимоги до оформлення тексту дисертаційної роботи.
52. Підготовка автореферату як етап наукового дослідження.
53. Наукова стаття та рецензія як форми наукової роботи.
54. Учені ступені, звання та їх роль в організації наукових кадрів.

55. Порядок захисту дисертаційної роботи.
56. Порядок захисту та специфіка курсової, дипломної, магістерської роботи.
57. Апробація результатів наукового дослідження. Наукова дискусія.
58. Поняття наукової комунікації та наукової школи.
59. Методика підготовки та оформлення наукової публікації.
60. Проблема мови та стилю наукової роботи.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Баскаков А. Я., Туленков Н. В. Методология научного исследования: учеб. пособие. – К.: МАУП, 2004. – 216 с.
2. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень: підручник. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.
3. Білокобильський О. Раціональність як межа метафізичного дискурсу // Філософська думка. – 2006. – № 5. – С. 143–157.
4. Бойченко М. І. Системний підхід у соціальному пізнанні: ціннісні та функціональні аспекти / М. І. Бойченко. – К.: Промінь, 2011. – 320 с.
5. Возняк В. Розсудок, розум, повсякденність // Філософська думка. – 2006. – № 5. – С. 3–22.
6. Воронкова В. Г. Філософія: навч. посіб. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 464 с.
7. Головатий М. Ф. Навчи себе сам. – К.: МАУП, 2002. – 120 с.
8. Гайденко П. П. История новейшей европейской философии в ее связи с наукой. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская кн., 2000. – 456 с.
9. Гайденко П. П. Герменевтика // Философский энциклопедический словарь. – М.: Сов. энцикл., 1983.
10. Гегель Г. В. Ф. Кто мыслит абстрактно? // Гегель Г. В. Ф. Работы разных лет. – Т. 1. – М.: Мысль, 1972. – С. 387–394.
11. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки. – К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2008. – 224 с.
12. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. – К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 212 с.
13. Злотина М. Л. Диалектика. – К.: Изд. ПАРАПАН, 2008. – 264 с.
14. Кун Т. Структура научных революций : пер. с англ. – М.: АСТ, 2009. – 310 с.
15. Крымский С. Б., Кузнецов В. И. Мировоззренческие категории в современном естествознании. – К.: Наук. думка, 1983. – 224 с.
16. Кузнецов Б. Г. Разум и бытие. Этюды о классическом рационализме и неклассической науке. – М.: Наука, 1972. – 288 с.
17. Мелков Ю. А. Человекомерность постнеклассической науки. – К.: ПАРАПАН, 2014. – 254 с.
18. Основи методології та організації наукових досліджень / А. Є. Конверський (ред.). – К.: Центр учб. л-ри, 2010. – 352 с.

19. Поппер К. Объективное знание. Эволюционный подход. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 384 с.
20. Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія. – К.: Академвидав, 2007. – 592 с.
21. Проблема знания в истории науки и культуры / под ред. Е. Н. Молодцова. – СПб. : Алетейя, 2001. – 256 с.
22. Проблемы методологии системного исследования / ред. И. В. Блауберг и др. – М.: Мысль, 1970. – 455 с.
23. Розов М. А. Научная абстракция и ее виды. – Новосибирск: Наука, 1965. – 138 с.
24. Рузавин Г. И. Методология научного познания. – М.: Юнити, 2005. – 286 с.
25. Свєрдан М. Н., Свєрдан М. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. – Чернівці: Рута, 2006. – 352 с.
26. Современная философия науки: Знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада: учеб. хрестоматия / А. А. Печенкин (сост.). – М.: Логос, 1996. – 400 с.
27. Степин В. С. Научное познание и ценности техногенной цивилизации // Вопросы философии. – 1989. – № 10. – С. 3–18.
28. Степин В. С. О методологических подходах к анализу социального познания // Вест. Московского ун-та. – 2014. – № 3. – С. 3–10. – (Серия 7. Философия).
29. Сурмин Ю. П., Бидзюра И. П. Учебник для ученого. Методология и логика научного исследования. – К. : Принт Сервис, 2014. – 848 с.
30. Тощенко Ж. Т. О понятийном аппарате социологии // СОЦИС. – 2002. – № 9. – С. 3–16.
31. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки : пер. с англ. / П. Фейерабенд. – М. : Мысль, 1986. – 544 с.
32. Філософський енциклопедичний словник / голов. ред. В. І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
33. Философский словарь / под ред. И. Т. Фролова. – М.: Республика, 2001. – 720 с.
34. Філіппенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспекти лекцій: посібник. – К. : Академвидав, 2005. – 208 с.
35. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень. – К.: Вид. дім «Слово», 2003. – 240 с.
36. Цофнас А. Ю. Гносеологія. – К.: Алерта, 2005. – 232 с.
37. Юринець В. Є. Методологія наукових досліджень. – Л.: ЛНУ ім. Івана Франка, 2011. – 178 с.
38. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: підручник; курс лекцій. – К.: Генеза, 2005. – 359 с.
39. Вебер М. Наука как призвание и профессия [Электронный ресурс] // Макс Вебер. Избранные произведения. – М.: Прогресс, 1990. – С. 707–735. – Режим доступа: <http://lib.ru/POLITOLOG/weber.txt>

40. Гадамер Г.–Г. Истина и метод [Электронный ресурс]. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с. – Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/gadamer-istina_i_metod.pdf
41. Добронравова І. С. Идеали і типи наукової раціональності [Електронний ресурс] // Київський університет як осередок національної духовності, науки, культури : Матеріали наук.-теорет. конф., присвяченої 165-річчю ун-ту : Гуманітарні науки. Ч. І. – К. : ВЦ «Київський університет», 1999. – С. 24–28. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dobr-ideal.html>
42. Кант И. Об одном открытии, после которого всякая новая критика чистого разума становится излишней ввиду наличия прежней (Против Эберхарда) : пер. с нем. [Электронный ресурс] // Кантовский сб. – Калининград, 1993. – Вып. 17. – С. 129–145. – Режим доступа: http://kant-online.ru/wp-content/uploads/2014/03/13_И.-Кант – Об-одном-открытии-после-которого-всякая-новая-критика-чистого-разума-становится-излишней-ввиду-наличия-прежней.pdf
43. Лоренц К. Восемь смертных грехов цивилизованного человечества [Электронный ресурс]. – М.: Республика, 1998. – Режим доступа: <http://npvr.chat.ru/lorenz/8grehov/8grehov.htm>.
44. Мелков Ю. А. Объективность и объектность в научном познании [Электронный ресурс] // Евразийский Союз Ученых : Ежемесячный научный журнал. – 2014. – № 4 (12). – С. 40–44. – Режим доступа: https://issuu.com/euroasiascience/docs/p12_/40
45. Никифоров А. Л. Философия науки: история и методология [Электронный ресурс]. – М., 1998. – Режим доступа: http://www.phantastike.com/link/philosophy/filosofia_nauki.zip
46. Поппер К. Логика научного исследования [Электронный ресурс] // Поппер К. Логика и рост научного знания. – М., Прогресс, 1983. – С. 61–72. – Режим доступа: http://lib100.com/book/philosophy/logic_of_scientific_discovery/_Карл%20Поппер,%20Логика%20научного%20исследования.pdf
47. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: новый диалог человека с природой [Электронный ресурс]. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с. – Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/betweenall/prigogine-stengers_ru.htm
48. Рассел Б. Історія західної філософії [Електронний ресурс]. – К. : Основи, 1995. – 760 с. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>
49. Рациональность как предмет философского исследования [Электронный ресурс] – М.: ИРФАН, 1995. – 225 с. – Режим доступа: <http://filosof.historic.ru/books/item/f00/s00/z0000980/st000.shtml>
50. Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней [Электронный ресурс]. – Санкт-Петербург, 1997. – Режим доступа: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/reale_antiseri-4_tom-roman_now-2003-a.htm
51. Риккерт Г. Философия жизни [Электронный ресурс]. – К., 1998. – Режим доступа: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rikkert/Rikkert.html>

52. Степин В. С. Теоретическое знание [Электронный ресурс]. – М.: Прогресс, 2000. – 744 с. – Режим доступа: <https://allendy.ru/Книги/Степин%20В.С.%20Теоретическое%20знание.pdf>
53. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Знание, богатство и сила на пороге XXI века [Электронный ресурс]. – М., 2003. – Режим доступа: http://www.umk.virmk.ru/study/VMK/LITERA/Toffler_Metamorfozu_vlasti.pdf
54. Фок В. А. Квантовая физика и философские проблемы / В. А. Фок [Электронный ресурс] // Физическая наука и философия / под ред. М. Э. Омеляновского. – М. : Наука, 1973. – С. 55–77. – Режим доступа: <http://old.nsu.ru/kf/sls/2013/2.3-fok.doc>
55. Хайдеггер М. Время картины мира [Электронный ресурс] // Новая технократическая волна на Западе / П. С. Гуревич (ред.). – М. : Прогресс, 1986. – С. 93–119. – Режим доступа: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Hajdeger.html>
56. Эко У. Как написать дипломную работу: пер. с ит. [Электронный ресурс]. – М.: Кн. дом «Университет», 2003. – 240 с. – Режим доступа: <http://yanko.lib.ru/books/cultur/eco-diplom.pdf>
57. Merton R. The Normative Structure of Science / Robert K. Merton // Merton R. The Sociology of Science. Theoretical and Empirical Investigations. – Chicago; L. : The University of Chicago Press, 1973. – P. 267–278. – http://www.collier.sts.vt.edu/5424/pdfs/merton_1973.pdf
58. Mielkov Iu. The Hierarchy of Values in the Contemporary Science // Review of European Studies. – 2016. – Vol. 8, № 2. – P. 149–158 (doi:10.5539/res.v8n2p149).
59. Weber M. “Objectivity” in Social Science and Social Policy / Max Weber // Riley G. (Ed.) Values, Objectivity, and the Social Sciences / Gresham Riley (ed.). – Reading, Mass., etc. : Addison-Wesley Publishing Company, 1974. – P. 69–83. – <http://anthropos-lab.net/wp/wp-content/uploads/2011/12/Weber-objectivity-in-the-social-sciences.pdf>
- Додаткова*
60. Автономова Н. С. Философские проблемы структурного анализа в гуманитарных науках. – М. : Наука, 1977. – 272 с.
61. Блауберг В. Г., Юдин Э. Г. Становление и сущность системного подхода. – М.: Наука, 1973. – 270 с.
62. Бевзенко Л. Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. – К.: Ин-т социологии НАН Украины, 2002. – 437 с.
63. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности. – М., 1995.
64. Блок М. Апология истории или ремесло историка. – М.: Наука, 1986. – 256 с.
65. Богатая Л. Н. На пути к многомерному мышлению / Л. Н. Богатая. – Одесса : Печатный дом, 2010. – 384 с.
66. Бусова Н. А. Модернизация, рациональность и право. – Х.: Прометей-Пресс, 2004. – 351 с.
67. Вернадский В. И. О науке: Т. 1. Научное знание. Научное творчество. Научная мысль. – Дубна : Изд. центр «Феникс», 1997. – 576 с.

68. Витгенштейн Л. О достоверности // Вопр. философии. – 1991. – № 2. – С. 67–121.
69. Гомілко О. Суспільство знань як виклик раціональності // Філософія освіти. – 2015. – № 1. – С. 26–38.
70. Горбунова Л. С. Возможна відповідь на виклик after-постмодерну // Вища освіта України. – № 2. – 2003. – С. 46–51.
71. Грюнбаум А. Теория Фрейда и философия науки // Вопр. философии. – 1991. – № 4. – С. 90–107.
72. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. – М.: Прогресс, 1985. – 448 с.
73. Декомб В. Современная французская философия. – М.: Весь мир, 2000. – 344 с.
74. Делез Ж. Эмпиризм и субъективность: Опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 476 с.
75. Дилигенский Г. Г., Лекторский В. А. Проблемы целостного мира // Вопр. философии. – 1990. – №12. – С. 32–44.
76. Добронравова И. С. Синергетика: становление нелинейного мышления. – К.: Либидь, 1990. – 152 с.
77. Дубас О. П. Інформаційний розвиток сучасної України у світовому контексті. – К.: Генеза, 2004. – 208 с.
78. Койре А. Очерки истории философской мысли. О влиянии философских концепций на развитие научных теорий : пер. с фр. / А. Койре. – М. : Прогресс, 1985. – 286 с.
79. Кошарний С. О. Біля джерел філософської герменевтики (В. Дільтей і Е. Гуссерль). – К. : Наук. думка, 1992. – 124 с.
80. Крымский С. Б. Научное знание и принципы его трансформации. – К. : Наук. думка, 1974. – 208 с.
81. Крымский С. Б., Парахонский Б. А, Мейзерский В. М. Эпистемология культуры. – К.: Наук. думка, 1993. – 216 с.
82. Кузанский Н. О мире веры // Вопр. философии. – 1992. – № 5. – С. 29–54.
83. Кузнецов В. Г. Герменевтика и гуманитарное познание. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 124 с.
84. Лакатос И. Фальсификация и методология научно-исследовательских программ. – М.: Медиум, 1995. – 340 с.
85. Меерович М. И., Шрагина Л. И., Технология творческого мышления: практ. пособие. – Минск: Харвест; М.: АСТ, 2000. – 432 с.
86. Мей К. Інформаційне суспільство. Скептичний погляд : пер. з англ. – К.: К.І.С., 2004. – 220 с.
87. Мелков Ю. А. Факт в постнеклассической науке. – К.: ПАРАПАН, 2004. – 224 с.
88. Мелков Ю. О. Становлення людини як суб'єкта пізнання за доби класичної науки // Філософські проблеми гуманітарних наук. – 2014. – № 24. – С. 38–43.
89. Поппер К. Злиденність історизму : пер. з англ. – К.: Абрис, 1994. – 192 с.
90. Поппер К. Логика социальных наук // Вопр. философии. – 1992. – № 10. – С. 65–76.

91. Пружинин Б. И. Два этоса современной науки: проблемы взаимодействия / Б. И. Пружинин // Этос науки / отв. ред. Л. П. Киященко и Е. З. Мирская. – М. : Academia, 2008. – С. 108–121.
92. Ратников В. С. О рациональности нарративного объяснения / В. С. Ратников // Наук. вісн. Чернівецького ун-ту. – 2014. – Вип. 706: Філософія. – С. 13–19.
93. Рациональность на перепутье: В 2 кн. / П. П. Гайденко (ред.). – М.: РОССПЭН, 1999. – Кн. 1. – 366 с.
94. Фейерабенд П. Как защитить общество от науки : пер. с англ. // Эпистемология и философия науки. – 2005. – № 1. – С. 217–228.
95. Флоренский П. А., свящ. У водоразделов мысли / П. А. Флоренский // Сочинения : в 4 т. – М. : Мысль, 2000. – Т. 3, Ч. 1. – 624 с.
96. Хайдеггер М. Наука и осмысление // Хайдеггер М. Время и бытие : Статьи и выступления. – М. : Республика, 1993. – С. 238–251.
97. Шинкарук В. И. Теория познания, логика и диалектика И. Канта (И. Кант как родоначальник немецкой классической философии) / В. И. Шинкарук. – К. : Наук. думка, 1974. – 336 с.
98. Daston L. Objectivity / Lorraine Daston, Peter Galison. – New York : Zone Books, 2010. – 504 p.
99. Grier D. A. When Computers Were Human / David Alan Grier. – Princeton : Princeton University Press, 2005. – VIII, 411 p.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план	5
Зміст дисципліни.....	6
Вказівки до виконання контрольної роботи	10
Теми контрольних робіт.....	10
Питання для самоконтролю.....	11
Список літератури.....	13